

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 17/2011 vp**

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 1 päivänä marraskuuta 2011 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 105/2011 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Ismo Tuominen, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori Tuomas Ojanen
- professori Veli-Pekka Viljanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— tutkijatohtori, varatuomari Päivi Tiilikka.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito-kieltoa koskevia tupakkalain pykälää. Sen lisäksi, että tupakkatuotteiden tavaramerkin esilläpito on kielletty tupakkatuotteiden vähittäismyynnissä, se olisi kiellettyä myös tupakan, tupakan vastikkeiden, tupakkajäljitelmien ja tupakointivälineiden vähittäismyynnissä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2012 alusta. Markkinoilla jo olevia tupakkaa, tupakan vastikkeita, tupakkajälji-

telmiä ja tupakointivälineitä saisi kuitenkin pitää vähittäismyynnissä esillä vuoden 2012 loppuun saakka.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa lakiehdotusta tarkastellaan suhteessa perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan sekä 12 §:ssä taattuun sananvapauteen. Esityksen perusteluiden mukaan on arvioitavissa, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakiehdotuksen pääsisältönä on kielto pitää tupakkatuotteiden tavaramerkkiä esillä tupakkatuotteiden vähittäismyynnissä myös tupakan, tu-

pakan vastikkeiden, tupakkajäljitelmien ja tupakointivälineiden kohdalla. Oikeudellisesti kysymys on perusteluissa todetuin tavoin sekä tava-

ramerkin suojasta että sananvapaudesta, johon kuuluu myös mainonnan vapaus.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt vastaavan tyyppisiä rajoituksia hiljattain (ks. PeVL 21/2010 vp). Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuuden suojan piiriin kuuluvat myös varallisuusarvoiset immateriaalioikeudet (esim. tavaramerkkioikeus; ks. HE 309/1993 vp, s. 62/II sekä esim. PeVL 27/2008 vp, s. 3/I ja PeVL 28/2005 vp, s. 2/II). Ehdotetulla tupakkatuotteiden laajennettavalla esilläpitokiellolla ei suoranaisesti puututa tavaramerkin omistusoikeuteen vaan rajoitetaan tavaramerkin haltijan oikeutta hyödyntää tätä omaisuutta elinkeinotoiminnassa. Näin ehdotuksella puututaan välillisesti myös perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvattuun elinkeinovapauteen, koska kielto vaikuttaa negatiivisesti haluun aloittaa uutta yritystoimintaa alalla. Perustuslakivaliokunta on antanut aiemmassa käytännössään suuren painon tupakkatuotteiden mainonnan ja markkinoinnin rajoitusten ja kieltojen taustalla olevalle pyrkimykselle edistää perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti väestön terveyttä. Jo ennen perusoikeusuudistusta valiokunta katsoi, että tupakoinnin vähentämistä tarkoittavat toimenpiteet ovat yleisen edun vaatimia (ks. PeVL 4/1976 vp, s. 1/II). Perusoikeusuudistuksen jälkeenkin valiokunta on to-

dennut tupakointiin liittyvien rajoitusten kohdistuvan epäilyksittä merkittävään yhteiskunnalliseen intressiin (ks. esim. PeVL 19/2006 vp, s. 2/I).

Perustuslakivaliokunta on käytännössään katsonut, että sananvapauden suoja kattaa lähtökohteisesti myös mainonnan ja markkinoinnin. Niihin voidaan kuitenkin kohdistaa pidemmälle meneviä rajoituksia kuin sananvapauden sisällöllisellä ydinalueella olisi mahdollista. Toisaalta myös mainontaa ja markkinointia koskevan sääntelyn tulee täyttää perusoikeutta rajoittaviltaeilta vaadittavat yleiset edellytykset (ks. PeVL 3/2010 vp, s. 2/I sekä PeVL 54/2006 vp, s. 2/I ja siinä mainitut valiokunnan lausunnot).

Vaikka perustuslakivaliokunta katsookin, että tässä lakiehdotuksessa aletaan lähestyä suhteellisuusperiaatteen rajoja, se ei kuitenkaan pidä tätä laajentavaa kieltoa — ottaen huomioon myös jo hyväksytyt markkinoinnin rajoitukset — mainitun periaatteen eikä näin ollen myöskään perustuslain vastaisena.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavalisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Outi Mäkelä /kok
jäs. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /vihr
Kalle Jokinen /kok
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /kok

Kimmo Kivelä /ps
Jukka Kopra /kok
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Tapani Tölli /kesk
vjäs. Lea Mäkipää /ps
Simo Rundgren /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Risto Eerola.